Nuchter en ontroerend relaas over Herman Hegger en villa De Wartburg

Villa De Wartburg, waar de familie Hegger woonde. Het was een toevluchtsoord voor ex-priesters. Loes Hegger tekende het bewogen leven in het gezin en het huis op. Foto: Ruus Pos

Ooit voelde ds. Herman Hegger zich geroepen publiekelijk de katholieke kerk te bekritiseren. Zijn naam werd een begrip, ook internationaal. Hoe dat kon, en hoe dit succesverhaal soms kraakte in zijn voegen, is mooi opgetekend door Loes Hegger, zijn dochter.

Recensie

Tjerk de Reus

Villa De Wartburg, zo heet het boek dat Loes Hegger deze week publiceerde. Die naam slaat op de enorme villa in Arnhem, waar het gezin van Herman en Willy Hegger zich vestigde in de jaren zestig, met ook de stichting In de Rechte Straat. In dit huis met zijn vele kamers zouden in de loop der tijd zo'n honderd ex-priesters worden opgevangen.

Loes Hegger (1957) maakte het allemaal mee. Na de dood van haar moeder begon ze deze geschiedenis actief te reconstrueren. Ze sprak met mensen die ooit onderdak vonden in De Wartburg en las oude notulen. Het resultaat is tegelijk persoonlijk en beeldend: je krijgt de tijd van toen scherp op je netvlies, maar ook hoe je er vanaf een later moment tegenaan kunt kijken. Het is, anders gezegd, evengoed een boek waarin de schrijfster haar eigen verhouding tot dit vaak onstuimige verleden tot uitdrukking brengt. Dat betekent in elk geval dat niet alleen de aandacht naar vader Herman uitgaat, maar naar op moeder Willy, die niet sentimenteel, maar wel liefdevol wordt neergezet: als vrouw in haar tijd.

Het grote publiek merkte voor het eerst iets van het bestaan van de Limburger Herman Hegger in 1955: toen verscheen zijn boek *Mijn weg naar het licht*, bij uitgeverij T. Wever te Franeker. Dit boek, dat vele malen herdrukt zou worden, gaf inzicht in de keuze van Herman Hegger om het priesterambt neer te leggen, uit te treden uit de Rooms-Katholieke Kerk en protestant te worden. Dat alles gebeurde in Sao Paulo, waar Hegger naartoe gestuurd was om op een kwijnend seminarie filosofie te doceren. Hij vereenzaamde, en kon op zeker moment niets meer met het katholieke geloof. Hij kwam in contact met een methodistische predikant, voelde zich aangetrokken door diens visie op God, kerk en geloof, en vertrok uit het klooster.

Vanuit de situatie van vandaag kun je het je niet meer zo goed voorstellen, maar deze uittreding was een uiterst heftig drama. Hegger zou vrijwel alle contacten verliezen met de wereld waar hij uit voortkwam, inclusief zijn naaste familie. In de jaren vijftig waren de tegenstellingen tussen katholiek en protestant erg groot, maatschappelijk en kerkelijk. En voor protestanten was deze bekeerling, die het protestantse geheim van de vrije genade ontdekt had, een regelrechte held: hij bevestigde 'ons gelijk'.

Loes Hegger schrijft: *'Mijn weg naar het licht* bood een inkijkje in het kloosterleven en de katholieke dogma's. Dat was nieuw voor de protestantse goegemeente, 'het roomse gevaar' kreeg een smoel. Het boek sloeg in als een bom en werd een bestseller.' Het duurde niet lang voor Hegger een tweede boek gereed had: *Moeder, ik klaag u aan* (1958).

Evangelist

Hegger verdween na zijn publicitaire succes niet in de anonimiteit. Na een korte periode als evangelist in België vestigde hij zich in Nederland, allereerst in Kortenhoef. Hij beoogde een theologische carrière, maar de route liep anders: hij kreeg steeds meer contacten met ex-priesters. Die konden eigenlijk nergens heen, ze hadden hun schepen achter zich verbrand - en Herman snapte goed hoe dat was.

De villa in Arnhem, waar het gezin in 1962 naartoe verhuisde, bood een oplossing: hier konden ex-priesters een plekje vinden, als tussenfase naar een andere maatschappelijke positie. De naam De Wartburg herinnerde natuurlijk aan Maarten Luther, het rolmodel voor Hegger.

Het grootste deel van *Villa De Wartburg* beslaat de decennia dat Hegger actief was als begeleider van ex-priesters en als boegbeeld van de antikatholieke stichting In de Rechte Straat. Hij zat eindeloos achter zijn typemachine, en stuurde talloze artikelen de wereld in. Inhoudelijk draaide de boodschap die hij verkondigde om genade tegenover angst, geloof tegenover eindeloze onzekerheid. Dat alles was ook zijn eigen ervaring geweest, bij de ommekeer in Sao Paulo. Loes Hegger schrijft dat Hegger had ontdekt 'dat zijn geloof gebaseerd was op angst. Angst voor de heerszuchtige God, angst voor zijn tirannieke vader, angst voor – daar heb je hem – de hel.' Dat dit ook psychologische kanten heeft, en dus niet alleen theologische, blijkt uit de psychoanalyse die Hegger onderging, en waarvan hij in verschillende boeken verslag heeft gedaan.

Van de vele ex-priesters die in huize Hegger hebben gewoond, wordt er een aantal uitvoerig in beeld gebracht. Dat maakt het verhaal van Hegger en zijn missie inzichtelijk en concreet, zoals het kleurrijke echtpaar Orlando en Sije en de excentrieke Thottil uit India. En zo zijn er vele 'personages' die als in een film aan je voorbijtrekken, in al hun menselijkheid geschetst: nuchter en geregeld aanstekelijk humoristisch. En er zijn ook pijnlijke, ontroerende momenten in deze geschiedenis, zoals de dood van een dochtertje van Herman en Willy, tijdens een vakantie.

Van de vele ex-priesters die in huize Hegger hebben gewoond, wordt er een aantal uitvoerig in beeld gebracht

En op een heel andere manier heeft ook de verhouding van Hegger tot de gereformeerde theoloog Herman Wiersinga iets ontroerends. Vooral achteraf dan, want Hegger bestreed te vuur en te zwaard de visie van Wiersinga op de verzoeningsleer. Daarin stond hij niet alleen, in deze jaren. Maar later betreurde hij zijn felheid. Toen Loes Hegger Wiersinga vele jaren later bezocht, na de dood van haar vader, en zich nog altijd opgelaten over de felheid van haar vaders kritiek - toen trof zij een mild mens aan, die goed kon begrijpen dat gelovigen het moeilijk hadden met zijn publicaties destijds.

Bezinning

Er valt heel veel goeds te zeggen over dit boek, dat nergens een afrekening is, maar wel eerlijkheid toont bij de reflectie op het verleden. Mooi om mee te maken ook, als lezer, is de wijze waarop dit schrijfproject voor Loes Hegger een vorm van bezinning wordt op haar eigen leven en op haar persoonlijke verhouding met haar ouders en het geloof.

Loes begon, na de dood van haar echtgenoot, zich te herkennen in de ex-priesters, die afgesneden waren van hun verleden. Op een verrassende manier kwamen zij haar nabij, en kregen hun verhalen een eigensoortige lading: 'In de wilde stortvloed die het leven soms is zijn oude verhalen als platte stenen om een onstuimige bergrivier over te steken. Totdat we aan land komen – hoe dat beloofde land van melk en honing er ook uit moge zien.'

Zo ontstaat, tegen het slot van het boek, een vorm van levenswijsheid, in mooie en indringende gedachten, tot nadenken stemmend.

Villa De Wartburg. Een toevluchtsoord in het verzuilde naoorlogse Nederland. Loes Hegger. Ambo-Anthos. 22,99 euro

Altijd reuring

Verbouwing van De Wartburg

'Maandenlang liepen bouwvakker in en uit. Ook zij werden in de Wartburgfamilie opgenomen. In vuile overalls en met bespatte werkschoenen schoven ze aan bij het gezamenlijke koffiedrinken. 'Melk en suiker' en speculaas werden zonder beleefdheden gepakt. Ze rolden sjekkies en vulden de tijdelijke keuken met ongecompliceerde mannenpraat. Als dertienjarige was ik in stilte verliefd op 'de rooie'. Mijn moeder kon hun humor wel waarderen, even een ander geluid dan brave gespreksstof van het vele bezoek voor Dominee.'

'De helft van de kelder werd omgebouwd tot beatkelder voor de inmiddels puberende kinderen. Matrassen op de grond, visnetten aan het plafond, nog meer schrootjes tegen de muur en een 'Jezus leeft'-poster ertegenaan geprikt. De beatkelder werd 'Perbacco' genoemd, het favoriete scheldwoord van de Italiaan Leonardo, een van de weinige ex-priesters in die periode. *Perbacco* betekent 'potverdorie'.'